Knihovník/knihovnice v přímých službách (kód: 72-006-M)

Autorizující orgán: Ministerstvo kultury
Skupina oborů: Publicistika, knihovnictví a informatika (kód: 72)
Týká se povolání: Referenční knihovník; Knihovník v přímých službách; Knihovník pracovník správy fondů
Kvalifikační úroveň NSK - EQF: 4

Odborná způsobilost

Název	Úroveň
Orientace v základních elektronických informačních zdrojích	4
Přehled v aktuálně vydávaných titulech a v nakladatelské politice v ČR	4
Poskytování bibliografických a rešeršních služeb v knihovnách, včetně vyhledávání bibliografických a faktografických informací	4
Poskytování služeb, včetně meziknihovních a dodávacích služeb v knihovnách	4
Orientace v procesech akvizice, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách	4
Formální a obsahová analýza textu, rychlé čtení	4
Komunikace s uživateli v knihovnách	4
Základní katalogizace dle standardu MARC21	4
Orientace v procesech revize knihovního fondu	4
Pořádání knihovního fondu, aktualizace, ochrana a péče o něj	4

Platnost standardu

Standard je platný od: 06.01.2023

Organizační a metodické pokyny

Pokyny k realizaci zkoušky

1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce

Uchazečem o zkoušku může být každá fyzická osoba starší 18 let, která získala alespoň základy vzdělání, nebo účastník rekvalifikace podle zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.

Zdravotní způsobilost není vyžadována.

Autorizovaná osoba zároveň s odesláním pozvánky ke zkoušce písemnou formou sdělí, kde a jakým způsobem se uchazeč může informovat o svých povinnostech a průběhu zkoušky a které doklady/dokumenty musí uchazeč předložit bezprostředně před započetím zkoušky.

2. Průběh zkoušky

Před zahájením zkoušky uchazeč předloží zkoušejícímu průkaz totožnosti a případně další dokumenty opravňující k připuštění ke zkoušce uvedené v části 1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce.

Bezprostředně před zahájením zkoušky autorizovaná osoba seznámí uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s jeho právy a povinnostmi v rámci zkoušky dle zákona č. 179/2006 Sb. a s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO), o čemž bude autorizovanou osobou vyhotoven a uchazečem podepsán písemný záznam.

Zkoušející uzná, a tedy nemusí ověřovat, ty odborné způsobilosti, které byly již dříve u uchazeče ověřeny v rámci zkoušky z jiné profesní kvalifikace (nutno doložit osvědčením o získání profesní kvalifikace), a které jsou shodné svým rozsahem i obsahem. Rozsah a obsah odborné způsobilosti určují její jednotlivá kritéria a pokyny k realizaci zkoušky popsané v hodnoticím standardu. Zkoušející tyto odborné způsobilosti neuzná jako již ověřené, pokud by tím nebylo zajištěno řádné ověření ostatních požadavků stanovených tímto hodnotícím standardem (například při nutnosti dodržení technologických postupů a časové souslednosti různých činností).

Zkouška se koná v českém jazyce.

Zkouška je veřejná. Praktická část zkoušky a praktická zkouška není veřejná v případech, kdy to je nutné z hygienických důvodů nebo z důvodu ochrany zdraví a bezpečnosti práce.

Kritéria jsou ověřována praktickým předvedením, ústním ověřením a kombinací praktického předvedení a ústního ověření. Pro praktické předvedení je nutné, aby měl uchazeč k dispozici počítač zapojený v síti internet a dostupný textový editor. Dovednost práce s počítačem a orientace v síti internetu je jednou z prověřovaných obecných kompetencí.

Během zkoušky je prověřována i znalost odborné terminologie. Terminologie používaná při zadávání úkolů i jejich hodnocení musí být v souladu s aktuální terminologií tak, jak ji uvádí Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vytvářená Národní knihovnou České republiky. V oblasti knihovnických a informačních služeb a provozu je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální znění platných legislativních norem, zejména:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů,
- zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) včetně věcně příslušných vyhlášek v platném znění,
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti katalogizace je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální katalogizační standardy, které určuje Národní knihovna České republiky. Jedná se o pravidla RDA (Resource Description and Access – česky Popis a zpřístupnění zdrojů, dále jen RDA), včetně platných národních interpretací a formát MARC21 (Machine Readable Cataloging, česky „Strojově čitelná katalogizace“, dále jen MARC21). Informace a o standardech a interpretacích jsou

k dispozici na webových stránkách Národní knihovny České republiky v sekci Katalogizační politika.

Autorizovaná osoba je povinna sdělit uchazečům 4 týdny před termínem zkoušky aktuální citace manuálů a v den zkoušky informace o pravidlech práce s manuály při zkoušce. Během zkoušky má uchazeč tyto manuály v aktuální verzi k dispozici.

Uchazeč nemá právo přinést si ke zkoušce tyto manuály vlastní. V případě, že se prověřuje znalost bibliografického záznamu v rozsahu MARC21 formátu, pracuje se v rámci ověření pouze v rozsahu polí stanovených standardem „minimální záznam pro souborný katalog“, který stanovuje Národní knihovna České republiky.

Při vyhledávání digitalizovaných děl v digitálních knihovnách je uchazeči při ověření kompetence dostupný jeden titulní list monografického díla vydaného na území České republiky a v českém jazyce. Uchazeč prokazuje v rámci tohoto ověření orientaci v digitálních knihovnách budovaných českými institucemi.

Veškeré podklady využitelné pro ověření konkrétní kompetence (dokumenty, kopie titulních listů a článků, bibliografické záznamy apod.) má zkoušený k dispozici během přípravy na zkoušku. Sestavy těchto podkladů ke každé kompetenci jsou zároveň součástí níže uvedených pokynů pro autorizovanou osobu. Jednotlivé dokumenty je možné využít opakovaně v různých okruzích otázek.

Seznam dokumentů využitelných pro ověření konkrétního kritéria je součástí přípravy zkoušky. Jejich počet (tj. kolik dokumentů má být k ověření konkrétní kompetence předloženo) je uveden v pokynech pro autorizovanou osobu. Uchazeč není předem informován o tom, jaké konkrétní dokumenty budou vybrány.

Všechna kritéria, která jsou ověřována formou praktického předvedení, simulují reálnou činnost v práci knihovníka.

Požadavky k ověření jednotlivých kompetencí:

Autorizovaná osoba připraví pro zkoušku sadu různých druhů dokumentů. Celkově se bude jednat o 150 dokumentů bohemikální produkce, z nichž bude vybráno pro zkoušku 15 dokumentů. Při výběru dokumentů je nutné připravit, není-li uvedeno výslovně jinak, aktuálně vydané dokumenty (vydané maximálně pět let před realizací zkoušky).

Orientace v základních elektronických informačních zdrojích

- Pro ověření kritérií a) a b), připraví autorizovaná osoba seznam webových adres portálů z prostředí veřejného internetu a národních elektronických informačních zdrojů, které mohou být předmětem zkoušky. Z tohoto seznamu budou pro účely zkoušky vybrány pro kritérium a) jeden zdroj a pro kritérium b) tři zdroje.
- Pro ověření kritéria c) vyhledává uchazeč v Souborném katalogu ČR nebo v centrálních knihovních portálech. Za klíčové údaje pro vyhledání monografie se považuje jméno autora, název knihy, část názvu knihy, ISBN (International Standard Book Number, mezinárodní standardní číslo knihy). Při ověřování kritéria je nutné zadat dva různé typy klíčových údajů směřujících ke dvěma různým monografiím. Výběr příkladů se musí pohybovat v rámci aktuální knižní produkce vydané nejdéle dvacet let zpětně.

Přehled v aktuálně vydávaných titulech a v nakladatelské politice v ČR

Pro ověření kritérií budou vybírány dokumenty vydané v České republice. Pro ověření kritérií připraví autorizovaná osoba soubor 5 druhů dokumentů. Pro ověření kritéria a) připraví autorizovaná osoba soubor publikačních profilů předních českých nakladatelství, z nichž bude pro účely zkoušky vybráno 5.

Poskytování bibliografických a rešeršních služeb v knihovnách, včetně vyhledávání bibliografických a faktografických informací

Pro ověření kritérií d) a e) je nutné připravit 30 kopií titulních stránek českých monografií a pokračujících děl vydaných v různých obdobích 19.–21. stol., v této struktuře: 70 % monografických zdrojů a 30 % pokračujících zdrojů.
Z hlediska chronologického se musí jednat o titulní listy:

- dokumentů vydávaných v letech 1850–1900
- dokumentů vydávaných v letech 1901–1950
- dokumentů vydávaných v letech 1951–2010
- dokumentů vydaných od r. 2010 – a novějších

Pro zkoušku musí být každé chronologické hledisko zastoupeno nejméně jedním titulním listem.
Pro ověření kritéria c) je nutné připravit 15 bezchybných bibliografických záznamů ve formátu MARC21 monografie a 15 bezchybných bibliografických záznamů ve formátu MARC21 pro pokračující dílo. Pro účely zkoušky bude vybrán jeden

záznam monografie a jeden záznam pokračujícího díla.

Formální a obsahová analýza textu; rychlé čtení
- Pro ověření kritéria a) vybere autorizovaná osoba ze souboru dokumentů 1 odbornou monografii českého autora v českém jazyce.
- Pro ověření kritéria b) připraví autorizovaná osoba soubor 30 článků z populárního tisku v českém jazyce v rozsahu asi jedné normostrany. Lze využít články z tištěných i elektronických časopisů. Pro účely zkoušky bude vybrán jeden.

Komunikace s uživateli v knihovnách
- Kritérium a) bude ověřováno praktickým předvedením komunikačních dovedností uchazeče v rozhovoru s uživatelem podle konkrétního zadání autorizované osoby. Při předvádění ukázky může v roli figuranta vystupovat autorizovaná osoba. Doba předvedení ukázky rozhovoru je minimálně 5 minut.

Základní katalogizace dle standardu MARC21
- Pro ověření kritéria a) připraví autorizovaná osoba 30 bibliografických záznamů dokumentů v českém jazyce, vydaných maximálně 5 let před datem konání zkoušky. Záznamy budou ve formátu MARC21. Pro ověření jsou vybírány záznamy monografií vydávaných oficiálními nakladatelstvími, nikoli účelové publikace nebo sborníky z konferencí. Vyloučena jsou pokračující díla. V každém záznamu bude 5 hrubých chyb. Tyto chyby mohou být např. v chybném číselném označení polí, označení kódů podpolí, chybějících indikátorech, v rozporech mezi polem 245 a poli 1XX a 7XX – uvedení původců bez vazby na autoritní pole, chybějících povinných polí. Pro ověření má uchazeč k dispozici aktuální platný manuál vydaný Národní knihovnou ČR pro katalogizaci na úrovni minimálního záznamu ve vytištěné verzi. Pro ověření vybere autorizovaná osoba ze sady jeden záznam. Uchazeč provede písemnou kontrolu záznamu a písemně vyznačí a opraví chyby v záznamu. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.
- Pro ověření kritéria b) připraví autorizovaná osoba 20 děl naučné literatury a 10 děl beletrie, s autorstvím maximálně tří fyzických osob u jednotlivých děl. Musí se vždy jednat o díla vydaná maximálně pět let před datem konání zkoušky oficiálním nakladatelstvím. Je možné užít i překladovou literaturu. Pro ověření bude každému uchazeči předložen jeden titulní list naučné knihy a jeden titulní list beletrie. Uchazeč provede ověření autoritní formy jména autora, a to za užití webového katalogu Národní knihovny ČR, včetně Databáze národních autorit. Zapíše záhlaví autoritní podoby jména. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.
- Pro ověření kritéria c) autorizovaná osoba připraví kolekci 10 děl v českém jazyce s korporativním autorstvím. Vždy se musí jednat o původní české dílo, jehož autory jsou maximálně dvě korporace (nebo akce). Vybírána budou taková díla, která se běžně vyskytují ve fondu městských knihoven. Uchazeč provede ověření autoritní formy jména korporace, a to za užití webového katalogu Národní knihovny ČR, včetně Databáze národních autorit. Zapíše záhlaví autoritní podoby jména korporace. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.

Pořádání knihovního fondu, aktualizace, ochrana a péče o něj
- Pro ověření kritéria b) připraví autorizovaná osoba 30 dokumentů a pro splnění kritéria d) knihu, materiál a pomůcky nezbytné k zabalení knihy do obalu.

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby, je oprávněna předčasně ukončit zkoušku, pokud vyhodnotí, že v důsledku činnosti uchazeče bezprostředně došlo k ohrožení nebo bezprostředně hrozí nebezpečí ohrožení zdraví, života a majetku či životního prostředí. Zdůvodnění předčasného ukončení zkoušky uvede autorizovaná osoba do Záznamu o průběhu a výsledku zkoušky. Uchazeč může ukončit zkoušku kdykoliv v jejím průběhu, a to na vlastní žádost.

Autoři standardu

Autoři kvalifikačního standardu

Kvalifikační standard profesní kvalifikace připravila SR pro kulturu, ustavená a licencovaná pro tuto činnost HK ČR a SP ČR.

Na tvorbě se dále podílely subjekty zastoupené v pracovní skupině:
Národní knihovna ČR
Asociace knihoven vysokých škol ČR
Sdružení knihoven ČR
Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
Katedra informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita
Knihovna Jiřího Mahena Brno
Knihovna Kroměřížska
Knihovna Západočeské univerzity v Plzni
Krajská knihovna Pardubice
Městská knihovna Kutná Hora
Městská knihovna v Praze
Moravská zemská knihovna
Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové